

**O'Z- O'ZINI TARBIYALASH METODI YORDAMIDA BOSHLANG'ICH
SINF O'QUVCHILARIDA BOSHQARUV KO'NIKMASINI
SHAKLLANTIRISH .**

*Toshkent kimyo Xalqaro universiteti,
Boshlang'ich ta'lim metodikasi
bo'limi magistratura mutaxassisligi bo'yicha 1- kurs talabasi
Umarova Zuxra Abdiraxmonovna*

Annotatsiya. Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'z- o'zini tarbiyalash metodi yordamida o'z-o'zini boshqaruv ko'nikmalarini hosil qilish haqida ma'lumot berildi.

Kalit so'zlar: tarbiya, ta'lim, o'z-o'zini tarbiyalash metodi, o'z-o'zini tahlil qilish, o'z-o'zini baholash, ko'nikma, malaka, rivojlantirish, urf-odat, qadriyat.

O'z-o'zini tarbiyalash - bu shaxs tomonidan shaxs sifatida uni maksimal darajada amalga oshirishga qaratilgan ongli faoliyat. O'z-o'zini boshqarish mexanizmlarini faollashtirishga asoslanib, u aniq amalga oshirilgan maqsadlar, ideallar va shaxsiy ma'nolarning mavjudligini taxmin qiladi. Bu nafaqat ta'limni mustahkamlash, balki shaxsni shakllantirish jarayonini rivojlantirish bilan ham uzviy bog'liqdir. O'z-o'zini tarbiyalashning zaruriy tarkibiy qismlari shaxsiy rivojlanishni o'z-o'zini tahlil qilish, o'zini o'zi hisobot qilish va o'zini o'zi boshqarishdir. O'z-o'zini tarbiyalash texnikasi o'z-o'zini tartibga solish, o'zini o'zi tasdiqlash va o'z-o'zini gipnoz qilishni o'z ichiga oladi.

Insonning fe'l-atvori va xulq-atvoridagi ba'zi kamchiliklarni bartaraf etish zarurati tug'ilganda, aniq maqsadni belgilash va unga erishish zarurligini asoslash muhimdir. Ushbu maqsadni ongga mahkam o'rnashguncha bir necha kun baland ovozda yoki o'zingizga aytish foydalidir. Bundan tashqari, siz o'zingizni o'qitishning batafsil dasturini tuzishingiz va aniq nimaga erishish kerakligini aniqlashingiz kerak. Albatta, oddiy dasturlardan boshlash yaxshidir, masalan: shoshma-shosharlik qilmang, suhbatdoshingizga xalaqit beradigan yomon odatni engib chiqing, so'zingizga rioya qiling. O'z-o'zini tarbiyalash bo'yicha tajriba orttirganingizda, dasturlar yanada murakkablashishi, takomillashtirilishi va uzoq muddatli bo'lishi kerak. O'z-o'zini tarbiyalash inson ongida u amalga oshirmoqchi bo'lgan harakatlar va xatti-harakatlarning taxminiy aks etishi, u o'zida rivojlantirmoqchi bo'lgan xislatlari va fazilatlarini aniqlash tamoyiliga asoslanadi. Agar shunday "aqliy dastur" shakllantirilgan bo'lsa, u odamni uni amalga oshirish uchun amaliy harakatlar qilishga undaydi, irodaviy harakatlarning namoyon bo'lishi uchun rag'bat yaratadi. Shu sababli, odamning fe'l-atvori yoki xulq-atvoridagi ba'zi kamchiliklarni bartaraf etish zarurati

tug'ilganda, aniq maqsadni belgilash va unga erishish zarurligini asoslash muhim, ba'zida muddatlarni belgilash ham foydalidir.

O'z-o'zini tarbiyalash shaxsiyat rivojlanishining ma'lum darajasini, uning o'zini anglashini, o'z harakatlarini boshqa odamlarning harakatlari bilan ongli ravishda taqqoslash bilan birga uni tahlil qilish qobiliyatini nazarda tutadi. Shaxsning potentsial imkoniyatlariga munosabati, o'zini o'zi qadrlashning to'g'riligi, kamchiliklarini ko'rish qobiliyati insonning etukligini tavsiflaydi va o'z-o'zini tarbiyalashni tashkil etish uchun zarur shartdir. O'z-o'zini tarbiyalash inson tomonidan shakllangan maqsadlar, harakatlar dasturi, dasturning bajarilishini nazorat qilish, olingan natijalarni baholash va o'z-o'zini tuzatish asosida qurilgan o'zini o'zi boshqarish jarayonida amalga oshiriladi. O'z-o'zini tarbiyalash usullari— *o'z-o'zini tarbiyalash maqsadiga erishish yo'llari, shaxs tomonidan qo'yilgan o'z-o'zini tarbiyalash vazifalarini hal qilish*. O'z-o'zini tarbiyalash usullari o'z-o'zini tarbiyalash faoliyatini amalga oshirish mantig'iga mos keladigan ketma-ketlikda taqdim etiladi.

Yangi tug'ilgan chaqaloq tug'ilganda, biz aytamiz: "Erkak tug'ildi", ya'ni. biz uning biologik tug'ilishi haqida gapiramiz. Ammo biologik rivojlanishning keyingi jarayoni o'zlarining kelib chiqishi bilan insonning biologik tabiati bilan bog'liq bo'lmagan bunday fazilatlarni va xususiyatlarni egallash bilan chambarchas birlashadi (masalan: mahorat, odat, xulq-atvorni va boshqalarni o'zlashtirish). Nomlangan xususiyatlar va fazilatlar faqat in Vivo jonli shakllanishi va insonning ijtimoiy rivojlanishini tavsiflashi mumkin. Shunday qilib, "shaxs" umumiy tushunchasi torroq va aniqroq tushunchani - "shaxsiyat" ni o'z ichiga oladi.

Biz shaxsiyatni quyidagi xususiyatlarga ko'ra baholaymiz:

1. Muayyan shakllangan ijtimoiy fazilatlar. Masalan: mas'uliyat, qadr-qimmat, individuallik, ijtimoiy faollik, qarashlar va e'tiqodlarning qat'iyligi.
2. Shaxsiyat o'ziga xos xulq-atvori va faoliyatini boshqarish imkoniyatini beradigan ruhiy rivojlanishning shunday darajasi bilan tavsiflanadi. O'zingizning harakatlaringiz haqida o'ylash va ular uchun javobgar bo'lish qobiliyati shaxsning muhim va asosiy belgisidir.

A.I.Kochetov "Maktab o'quvchilarining o'z-o'zini tarbiyalashini tashkil etish" kitobida har qanday rivojlanayotgan hodisa singari shaxsiyat ham ziddiyatli, uning ichki dunyosidagi to'qnashuvlar, to'qnashuvlar, tanazzul va taraqqiyotning kuchayishi muqarrar. Shaxsiyat tushunchasi uning harakatlantiruvchi kuchlarini ajratmasdan imkonsizdir. Olimlarning fikri bir xil: qarama-qarshiliklar shaxsning o'z-o'zini tarbiyalashida harakatlantiruvchi kuchdir.

Hozirgi vaqtda ilm-fan o'z-o'zini tarbiyalash jarayonining mohiyatiga kirib borish uchun etarli miqdordagi haqiqiy materiallarni to'plagan. O'z-o'zini tarbiyalash mexanizmi quyidagi xususiyatlarga ega: o'quvchi ijtimoiy mezonlarga muvofiq hayot maqsadlarini, ideallarini tanlaydi, o'zini jamiyatdagi hayotga tayyorlaydi, atrofdagi

dunyoni yaxshilash bo'yicha jamoaviy faoliyatda takomillashadi. Ushbu o'z-o'zini tarbiyalash omillari o'rtasida murakkab o'zaro bog'liqlik va qarama-qarshiliklar mavjud: hayotning maqsadi bitta bo'lishi mumkin, va ehtiros - boshqa sohada, natijada o'zini yaxshilash istagi va haqiqiy o'zini o'zi tarbiyalash o'rtasida nomuvofiqlik paydo bo'ladi va hokazo. va qarama-qarshiliklarni har doim ham o'quvchining kuchi bilan hal qilish mumkin emas.

Adabiyotlar ro'yxati.

1. Akimova G. Farzandingizga qanday yordam berish kerak. - M.: U-Faktoriya, 2006 yil.
2. I.V.Qaynarova "Boshlang'ich sinf o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish. – *Mug'allim ham yzliksiz bilimlendirio Ilimiy-metodikalıq jurnal 2023.02.*
3. Arkushenko A., Larina O. Rivojlanish psixologiyasi va rivojlanish psixologiyasi. - M.: Eksmo, 2008.
4. Asper K. Ichki bola va o'z-o'zini hurmat qilish. - M.: Dobrosvet, 2008 yil.
5. Boryakova N.Yu. Bolalarni ta'lim va tarbiyalashning pedagogik tizimlari. - M.: Astrel, 2008 yil.